

Olje- og energidepartementet - OED

Postboks 8148 Dep.
0033 OSLO

Vår referanse: 23/03369-3
Arkivkode: ---
Saksbehandler: Torild Fagerbekk
Deres referanse:
Dato: 03.11.2023

Innspill fra KS til pågående arbeid med Stortingsmeldingen om flom og skred

Det vises til innspillsmøte avholdt 27.10.23 på Hamar og brev av 10. oktober 2023 fra Olje- og energidepartementet der det bl. annet blir bedt om skriftlig innspill.

Takk også for at KS, på vegne av kommunesektoren, fikk anledning til å holde et innledende innlegg vedr dette på Hamar. I det følgende kommer en skriftlig versjon av innspillet framført på Hamar 27.10;

Innledning

Det går nå mot 12 år siden vi sist fikk framlagt en egen melding om flom og skred i Norge. Bakteppet for meldingen «Hvordan leve med farene», var en merkbar økning i større og mer hyppige skred- og flomhendelser som et resultat av et endret klima med mer ekstremvær som resultat. Denne meldingen blir framlagt der vi har hatt en ytterligere dramatisk utvikling i antallet naturskadehendelser:

I perioden 1990 – 2000, var det 11 større naturskadehendelser. I perioden 2000 – 2010 var tallet økt til 21, og i perioden 2010 – 2020 ytterligere økt til 43. (Finans Norge)

I perioden 2011 til 2022 ble det brukt nærmere 15,5 milliarder kroner i forsikringsutbetalinger, skjønnsmidler til kommunene og over post 25 i NVEs budsjett (siden 2020) til reparasjon og opprydding etter naturhendelser. Samtidig ble det brukt knappe 4 milliarder til forebyggende sikringsarbeid over NVEs budsjett. Erfaringsmessig viser tallene at det er en gjennomsnittlig nytte på gjennomførte forebyggende tiltak på 3 (NVE), det bekrefter at forebygging lønner seg også samfunnsøkonomisk.

I tillegg til de store materielle ødeleggelsene som følge av ekstremværhendelser vet vi at disse også medfører betydelige menneskelige belastninger med frykt for liv og helse.

Mange av de problemstillinger og utfordringer som ble tatt opp i forrige melding vil også måtte bli behandlet i kommende melding. Viktige undersøkelser og utredninger som har blitt lagt fram etter 2012, bør ligge til grunn: Evalueringer etter ekstremværhendelser, «Flom og skred – sikringsbehov for eksisterende bebyggelse (FOSS)» (NVE), Riksrevisjonens undersøkelse om statens klimatilpasningsarbeid, Gjerdrumutvalgets anbefalinger (NOU: 2022:3), undersøkelser og utredninger fra forsikring/finans/KS m.fl.

Som et resultat av forrige melding, har vi også fått etablert Naturfareforum der også KS har fått muligheten til å delta. Vi forventer at meldingen også vil se på potensialet og mulighetene for å utvikle dette samarbeidet videre for bedre felles og koordinert innsats på naturfareområdet.

Ansvar

Vi regner med at prinsippet om at den enkelte har et selvstendig ansvar for å sikre seg selv og sin eiendom mot flom og skred, fortsatt skal ligge til grunn. Når Stortinget på vegne av det offentlige påtar seg nødvendig samfunnsansvar for å ivareta sikkerheten innen naturfareområdet, må de aktørene som blir tillagt dette ansvaret også bli gjort i stand til å utøve det, både når det gjelder å ha nødvendige ressurser, kompetanse og kapasitet. Ansvaret bør framstå som et helhetlig offentlig ansvar, uavhengig av hvordan det organiseres.

Kommunesektoren som selv ikke har påtatt seg ansvaret, er avhengig av at de statlige etatene med en rolle innfor naturfareområdet fungerer mest mulig koordinert. Det er viktig at ansvar for de ulike naturfareområdene også utover flom og skred, er plassert og at det ikke som i dag, framstår som fragmentert og lite samordnet, jfr. Riksrevisjonen og Gjerdrumutvalgets anbefaling om en samlet gjennomgang/revisjon av oppgaver, og ansvaret og samspillet mellom aktørene på naturfareområdet. Vi erfarer at utfordringene i liten grad kun kan løses gjennom, retningslinjer, forskrifter og tilhørende veiledere fra ulike statsetater med begrenset delansvar.

Finansiering/forsikring sees i sammenheng

Utviklingen vi har hatt når det gjelder naturskadehendelser burde tilsi at vi som samfunn nå øker innsatsen til forebygging betydelig. Når samfunnsøkonomisk lønnsomhet legges til grunn for tiltakene, sikrer det også en god og forsvarlig forvaltning av samfunnets økonomiske ressurser. Vi vil også vise til Gjerdrumutvalgets vurderinger i tilknytning til dette.

Når vi gjenoppbygger er det nødvendig å sikre at standarden på anlegget blir hevet til å tåle økt ekstremvær. Å ha som prinsipp å kun istandsette til opprinnelig standard, kan betraktes som uansvarlig økonomisk forvaltning. Det bør derfor etableres en finansieringsordning som sikrer nødvendig standardheving av anlegg som settes i stand etter naturødeleggelse. Mulig kopling til naturskadeforsikringsordningene bør utredes. KS har framlagt dette for tidligere regjering og bedt om at dette utredes, uten å få gjennomslag.

Det er forståelig at private forsikringsordninger fortsatt fastholder prinsippet om «opprinnelig standard» for å hindre misbruk, men at dette prinsippet fastholdes overfor kommunene når det gjelder bruk av skjønnsmidler er imidlertid vanskelig å forstå, jfr. Kommuneproposisjonen 2024. Vi har ikke sett noen gode forklaringer for dette, men er begrunnelsen tilsvarende som for forsikringsbransjen, frykter vi at dette er et uttrykk for en ubegrunnet, men likevel urovekkende mangel på tillit til kommunesektoren.

Kompetanse

KS er opptatt at kommunene har, eller har tilgang til, nødvendig kompetanse. Det er gjerne de minste kommunene som har størst vanskelighet med å få tilgang på nødvendig kompetanse, samtidig som de gjerne er de som er mest utsatt for uønskede naturhendelser.

Ikke alle kommuner trenger selv å besitte nødvendig men begrenset kompetanse. Sikring av nødvendig kapasitet på veiledning og oppfølging på regionalt nivå i NVE vil være viktig. Samtidig, er etter vår oppfatning, fylkeskommunene gjennom sin veiledningsplikt overfor kommunene i plansaker, en lite utnyttet ressurs som det bør tilrettelegges for. Uansett, er det en nasjonal oppgave å sikre at landet har tilstrekkelig tilgang på nødvendig kompetanse.

I sitt innspill til Klimatilpasningsmeldinga foreslo KS at de burde opprettes og finansieres regionale klimatilpasningsnettverk for kommunene i alle fylker i et samarbeid mellom Statsforvalter, fylkeskommune og KS regionalt. Dette ble ikke svart ut i meldinga, men er fortsatt viktig for å styrke den lokale kompetansen innen klimatilpasning, hvor naturskadeproblematikk alltid vil være aktuelt - og med NVE på laget! Vi ser gjerne at dette drøftes i meldingen.

Framover

De store omfanget og hyppigheten av naturskader, viser at vi må øke innsatsen betydelig for å sikre og trygge våre lokalsamfunn. Samtidig vil vi kunne bli stilt overfor valget om å reparere og gjenoppbygge bebyggelse som sannsynligvis vil bli rammet på nytt, uavhengig av kostbare forebyggingstiltak, eller om vi må flytte boligområder og steder til mer trygge områder. Dette har også blitt aktualisert etter «Hans» sine herjinger med Nesbyen i Hallingdal.

«Hans» påførte store ødeleggelser med påfølgende enorme reparasjonskostnader både på privat og offentlig eiendom og infrastruktur. Men «Hans» viste oss også at forebygging virker og er lønnsomt. Det er rassikringstiltak i Lom, flomsikringstiltak i Sør-Fron, Nord-Fron og i Øvre Eiker gode eksempler på. Forrige melding la ikke opp til å foreslå noen vesentlige endringer i gjeldende politikk. Spørsmålet kommende melding må stille seg, er om vi i det hele tør fortsette på samme måte vi gjør i dag uten vesentlige endringer!

På vegne av kommunesektoren vil KS understreke at vi gjerne deltar i det videre arbeidet med å styrke samfunnets robusthet i møte med et endret klima, også utover der kommunesektoren skal konsulteres i forbindelse med utredninger og denne meldingen helt konkret.

Med hilsen

Torild Fagerbekk

Ole Jørgen Grann

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur